

Ольга Дорош

Гриб, що вбиває не лише мух

- Чи можна їсти мухомори?
- Так, один раз у житті...

Обережно, краса!

Красень мухомор з яскравою червоною шапочкою і білим комірцем на ніжці бачили всі. З дитинства нас вчили не класти цей гриб до кошика, адже він отруйний. Але чому така назва? Що спільного в мухомора з мухами? І чи приносить він хоч якусь користь?

Приблизно з червня по жовтень у листяних і хвойних лісах можна побачити красивий гриб, який наче створений для обкладинки журналу. Справжня фотомодель грибного царства, він потрапив у дитячі книжки, іграшки, ялинкові прикраси. Тому що красень: розкішна шапка з білими вкрапленнями, на ніжці колечко мережива, в основі ніжки – плівочка або лусочки. Мухомор належить до родини Amanitaceae (Мухоморові), роду Amanita. Відомо кілька сотень видів цих грибів.

“Читай „Ласощі царів“, „Колосок“ №1/2010.

Жива природа

Цезарський гриб

Ось як їх описує енциклопедія: „Плодове тіло молодих М. охоплене так званим загальним покривалом, яке згодом розривається і залишається у вигляді плівки чи лусочок поблизу основи ніжки або у вигляді білих клаптиків на поверхні шапки. Більшість М. мають так зване приватне покривало у вигляді кільця на ніжці. Багато видів М. отруйні, особливо – біла поганка; слабо отруйний М. червоний (A. muscaria) з характерним яскравим забарвленням шапки“. Ви здивовані? Саме так, біла поганка, один з найотрутніших представників грибного царства, теж належить до цієї родини. Є декілька різновидів мухоморів і найотрутніший серед них – Мухомор пантерний.

Більшість мухоморів – неїстівні або дуже отруйні. На жаль, їх інколи плутають з їстівними грибами. У середній смузі та країнах Південної Європи росте сіро-рожевий мухомор або цезарський гриб, справжній делікатес! Однак в Україні його знайти (і розрізнити!) дуже важко, а тому, якщо ви замилувалися мухомором, згадайте жартівливий діалог на початку статті.

Мухомор пантерний

Мухомор червоний

Біла поганка

Загроза не лише для мух

На людину мухомор теж діє згубно, але смертельна доза для нас, звісно, більша, ніж для комах. У людини, яка скуштувала мухомор, різко змінюється настрій, виникають кольорові галюцинації, роздвоєння предметів, порушується робота серця і дихання. Це тому, що мухомор містить речовини, які впливають на нашу нервову систему: холін, мускарин, гідрокислові кислоти, іботенову кислоту. Всі вони мають галюциногенну дію. Цим здавна користувалися жерці і шамани різних народів. А вікінги пили слабкий відвар з деяких видів мухоморів перед боєм. Вони вірили, що цей напій надасть їм хоробрості.

Мухомори дуже отруйні, ніколи не експериментуйте над собою, адже вікінги врешті вимерли. Концентрація отрути в кожному конкретному мухоморі непередбачувана. Вона залежить від підвиду гриба, місцевого клімату, а її дія залежить від специфіки організму (про яку ніхто не знає наперед). Саме з цих причин підібрати рецептуру, яка була б напевне неотруйна, просто нереально. Ознаки отруєння виявляються через 30-40 хвилин, і якщо

У нас — мухомор, а у вас?

Слово „мухомор” — складне. Воно утворене складанням основ двох слів: „муха” — комаха, яку здавна вважали символом мертвої плоті та „мора” — давньослов'янська богиня смерті. Разом дослівно отримуємо „мухи смерть”. І ми не помилилися, бо назву цей гриб і справді отримав завдяки здатності вбивати мух! Його здавна застосовували як природний інсектицид.

Як же називають цього красеня в інших країнах? У багатьох європейських мовах назва мухомора походить від стародавнього способу його використання як засобу від мух. Для німців він fliegenpilz (гриб мух), французи величають його amanite tue-mouche (мухобійка), англійці — fly agaric (літаючий пластинчастий гриб). Латинський видовий епітет теж походить від слова „муха” (лат. musca). У слов'янських мовах слово „мухомор” (польск. muchomor, болг. мухоморка, чеш. muchomůrka) дало назву роду Amanita.

Природний інсектицид

У природних умовах все виглядає так: мухомори старіють, краї їхньої шапочки загинаються догори і утворюється своєрідна тарілочка. Вона заповнюється дощовою водою, яка від контакту з грибом стає отруйною. Мухи прилітають на запах гнилого гриба, п'ють воду із шапочки і помирають. Дослідження підтвердили: отрута всіх мухоморів згубна для мух, бліх та клопів.

Наші предки нарізали цей гриб маленькими шматочками, обливали водою, солодким сиропом або молоком і розставляли таку „наживку для мух” у квартирі. Щоб комахи могли сісти, на тарілку клали клаптик паперу чи тканини. Мухи зліталися на запах гриба, який починав розкладатися, куштували приготовану „страву” і через деякий час помирали.

Щоб знищити клопів, щілини будівель замазували свіжим соком або кашкою з розварених мухоморів.

Мухомор королівський

герой-дослідник експериментує на собі прямисінько у лісі, доїхати до лікарні і вижити у нього небагато шансів. До речі, отруєння пантерними мухоморами призводить до смерті у 100 % випадків.

Родичі мухомора

Найближчим родичем мухомора червоного є отруйний мухомор королівський (*Amanita regalis*), який має коричневий капелюшок і жовтувату ніжку. Він спричиняє отруєння, яке су-

проводжується галюцинаціями і втратою свідомості. Його отрута не руйнується навіть під час температурної обробки.

Найотрутніший мухомор пантерний (*Amanita pantherina*) містить такі отрути як мускарин та мікоатропін. Шапка цього гриба буро-коричнева (або сірувато-коричнева), з численними білими пластівцями. Смертель-

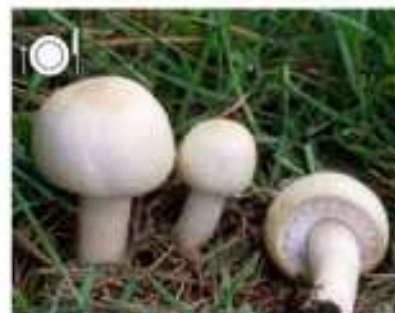
Бліда поганка

Сироїжка зелена

Бліда поганка

Печериця

но отруйною сестрою мухомора є бліда поганка (*Amanita phalloides*), ззовні дуже схожа на зелену сироїжку. Щоб відрізнити поганку і сироїжку, загляньте під шапочку: в сироїжок нема „комірця” і товстої „чашечки” з рештками покривала біля основи ніжки. А ще поганка має характерний запах старої картоплі, яка довго пролежала у погребі.

Про користь від мухоморів

Не зважаючи на те, що мухомор отруйний, деякі травоядні тварини ласують ним, зокрема, лосі та олені. Для них мухомори є ліками, які вбивають кишкових паразитів.

Учені встановили, що грибний корінь червоних мухоморів живить вологою і Нітрогеном корені берези, ялини, сосни. Недарма кажуть, що там, де є багато мухоморів, ліс росте швидше. Досвідчені грибники знають, що неподалік від того місця, де росте червоний мухомор, можна натрапити на білий гриб або підберезник.

Мухомор червоний привернув увагу чорного слизняка ? равлика (Ariol ater). Погодьтеся, молюск дуже фотогенічний на шапці гриба!

